

3. V. V. Kovalenko, T. M. Bolgar, і O. S. Sergeeva, «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ — ПРОБЛЕМИ ВИМІРУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ», *ФКДПТТ*, вип. 3, вип. 26, с. 38–45, Вер 2018.
4. Н. С. Педченко і С. М. Дячек, «Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України», *ета*, вип. 1(91), с. 133–145, Квіт 2020.
5. Г. Карчева, І. Карчева «Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків». *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. Вип. 1. с. 168-198. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.01.188>.
6. E. Jung, C. Lee & J. Hwang «Effective strategies to attract crowdfunding investment based on the novelty of business idea», *Technological Forecasting and Social Change*. Vol. 178. p. 121558. 2022.
7. X. Shi & Y. Shi «Unpacking the process of resource allocation within an entrepreneurial ecosystem», *Research Policy*. Vol. 104378. 2021.

УДК 658.15

О. Черниш, Ю. Радчук

chernysh.o@knutd.com.ua, Padchuk241@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Діагностувати чи прогнозувати фінансову стійкість підприємства в умовах воєнного стану досить складно, оскільки війна створює непередбачувані обставини, які можуть призвести не тільки до скорочення обсягів виробництва, а й спричинити повну його зупинку і навіть безповоротну втрату майна чи ресурсів. Форс-мажорні обставини характеризуються непередбачуваністю та неможливістю прогнозування, що ускладнює процес аналітики.

Однак практика 2022 року показала, що воєнний стан та повномасштабна війна на території України не завжди є виокремленням для успішного бізнесу. За ефективного управління формується можливість продовжувати бізнес (а іноді і створювати новий) в умовах війни, створювати умови для збереження активів та ресурсів і навіть їх розвитку.

З початком повномасштабного вторгнення з необхідністю релокації бізнесу стикнулося близько 50% підприємств України [1], які через війну були вимушені змінити не лише регіон, а інколи й переформатувати свої виробництва, диверсифікувати лінійку продукції та перейти до нових бізнес-моделей, які передбачають зміну фінансової системи підприємства, формування нових видів грошових потоків тощо.

Діагностика фінансової стійкості підприємства традиційно здійснюється шляхом аналізу: майнового стану, динаміки зміни капіталу та джерел його формування, показників ліквідності, показників фінансового стану, показників ділової активності, показників рентабельності [2-4]. Поряд з цим, незважаючи на незмінність методології визначення показників фінансової стійкості все ж таки передбачає певні зміни. Це зумовлено, в першу чергу, формуванням нового середовища функціонування підприємства, коли основною умовою його роботи є забезпечення безпеки персоналу та клієнтам, формування платоспроможності за обов'язковими платежами а також збереження кадрового складу.

Крім того, на фінансову стійкість підприємства впливає багато чинників, спричинених військовим станом. Основний із них – нестабільність зовнішнього середовища, яка вимагає грамотного фінансового управління та швидких реакцій на різні виклики. Кожне підприємство, яке працює в умовах воєнних дій, стикається з ситуацією, коли необхідно коригувати бізнес-моделі для того, щоб продовжити функціонування на ринку. Основними завданнями при цьому є організація безпеки для персоналу та клієнтів, збереження кадрів та забезпечення платоспроможності перед постачальниками. Відповідна фінансова політика здійснює вплив і на нормативні значення показників фінансової стійкості. В умовах неможливості використання зовнішніх фінансових ресурсів, фінансова стійкість та ліквідність підприємств суттєво зростає, оскільки вони вимушені працювати за рахунок власних коштів. В свою чергу, ті підприємства які не мають власних ресурсів, не зможуть функціонувати на ринку, що не передбачає товарних чи фінансових доступних кредитів. Така ситуація спричиняє зміну підходів до забезпечення платоспроможності таким чином, щоб за рахунок вільних готівкових коштів підприємство могло терміново погасити заборгованість, а також здійснювати оперативні інвестиції в розвиток.

Відповідно до забезпечення концептуальних умов роботи підприємства, необхідно налаштувати фінансову систему, щоб вона могла підтримувати життєздатність бізнесу. Для цього необхідно сформулювати принципово нові підходи до побудови політики ліквідності, фінансової незалежності, оборотності та рентабельності. Розглянемо кожен із підходів більш детально.

Управління ліквідністю в умовах війни. В умовах воєнного стану багато підприємств зіткнулись з проблемами ліквідності. На початку війни чимало керівників підприємств вилучили кошти з обігу з метою їх збереження. Як результат погіршення показників ліквідності, а період погашення короткострокової кредиторської заборгованості суттєво зріс. Орієнтовно через три місяці після початку повномасштабних

воєнних дій, коли бізнес більш-менш адаптувався, активність підприємств була частково відновлена, однак це принципово вплинуло на політику управління ліквідністю. Говорячи про платіжні зобов'язання підприємства, в першу чергу фінансова політика була орієнтована на акумулювання коштів для погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками, які стали основою для забезпечення логістики і, як наслідок, безперервних ділових процесів. Відсутність товарних кредитів та неможливість отримання доступних кредитів у банківських установах сформувало нові фінансові моделі, які передбачають роботу бізнесу за власні кошти. В таких умовах показники ліквідності стають найвищими і передбачають мінімізацію ризиків неплатоспроможності перед постачальниками. Інший напрям регулювання ліквідності орієнтується на виплату заборгованості за заробітною платою, з метою збереження трудових ресурсів, які забезпечують виробництво продукції та стабільність діяльності підприємства. Практика показала, що в умовах війни населення, що не отримує належного фінансування, переміщується в інші регіони та країни, що дозволяє отримати нові джерела фінансових надходжень. В умовах, коли відбувається серйозний відтік кадрів, керівники підприємств зрозуміли, що утримати працівників на місцях можливо виключно за рахунок своєчасної оплати праці.

Управління фінансовою незалежністю в умовах війни. У класичній економіці підприємства вважається, що залучені кошти є двигуном розвитку. Кожне підприємство, що працює в умовах війни зіткнулося із проблемою неможливості використання залучених коштів. Практика показала, що постачальники продукції готові працювати із покупцями тільки на умовах повного розрахунку за поставлений товар. Ті компанії, що будували свої бізнес-моделі на основі надання товарних кредитів, перебудували цю модель таким чином, щоб гарантувати постачальникам повернення коштів відразу після отримання товарів (матеріалів чи сировини). Це зрозумілий і логічний підхід в умовах війни, який передбачає зменшення фінансових ризиків як для постачальників, так і покупців.

Однак, варто зазначити, що не кожне підприємство має достатньо власних фінансових ресурсів, щоб відмовитися від використання залученого капіталу. Значна кількість компаній змінила модель фінансування за рахунок збільшення внутрішньої заборгованості, зокрема заборгованості за заробітною платою. Така модель перекриття зовнішньої заборгованості за рахунок внутрішньої також зустрілася із опором, оскільки в умовах воєнного стану персонал у випадку неотримання доходу, мігруватиме до інших країн.

Управління оборотністю підприємства в умовах війни. Для того, щоб зрозуміти особливості аналізу фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану, необхідно перш за все дослідити основні чинники, які впливають на зміну фінансової стійкості підприємства. Необхідно зазначити, що всі підприємства на початку війни зменшили оборотність. Особливо це стосується непродовольчого сектору. Ті підприємства, які орієнтовані на продаж побутової техніки, обладнання, меблів, будівельної техніки з об'єктивних причин зменшили обсяги збуту через природне бажання населення витратити кошти виключно на товари першої необхідності. Однак дана ситуація характерна тільки в певний проміжок часу. З часом ситуація змінюється. Аналіз показав, що будь-яка війна призводить до матеріальних втрат, а тому та частина населення, яка втрачає майно або стикається з проблемою пошкодження майна, в першу чергу потребуватиме будівельних матеріалів, меблів тощо. Основною характеристикою оборотності підприємств в умовах війни є нестабільність показника оборотності – він може коливатися в залежності від активності воєнних дій в тому чи іншому регіоні.

Варто зазначити, що тільки ті підприємства, які утримуються на плаву в умовах кризової ситуації під час різкого зменшення обсягів продажів, і намагаються побудувати власний бізнес відповідно до зміни попиту на продукцію, мають змогу стрімко підняти обсяги збуту, зайнявши місця конкурентів.

Управління рентабельністю підприємства в умовах війни. Рентабельність є ключовим показником, на який потрібно спиратися при побудові фінансової моделі в умовах воєнного стану. Досить часто керівники підприємства відмовляються від прибутку на користь допомоги армії, а тому працюють практично на межі збитковості. Робота на межі рентабельності є прийнятною в умовах війни за умови збереження штату та забезпечення належного обсягу збуту для покриття обов'язкових витрат.

Отже, ефективна політика управління фінансовою стійкістю передбачає активність інноваційної та інвестиційної політики, що вимагає додаткових фінансових вкладень. Це підтверджує необхідність формування фінансової подушки безпеки, яка дозволяє залишатися ліквідними та платоспроможними і при цьому акумулювати кошти для розвитку. Підприємству доцільно розвивати додаткові канали збуту.

Таким чином, вимоги до платоспроможності підприємства зростають, в свою чергу, вимоги до рентабельності та оборотності знижується, оскільки в умовах війни вважається, що підприємство може працювати на межі збитку і навіть з незначним збитком, якщо воно не скорочує чисельність працівників і залишається платоспроможним.

Список літератури

1. АСС. Ведення бізнесу під час війни в Україні. 2022. URL: <https://chamber.ua/ua/news/rezultaty-ostannoho-opytuvannia-palaty-87-kompaniy-chleniv-hotovi-aktyvno-doluchatysia-do-vidbudovy-ekonomiky-ukrainy-pislia-viyny>
2. Готра В. В., Ріпич В. В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 219–223. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/38.pdf

3. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. № 12. С. 61–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.6>
4. Марусяк Н. Л. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172с.

УДК 330:332

Р. Заєць, Д. Коваленко

kovalenkodi75@gmail.com , kdi75@ukr.net

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ФІНАНСУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ПРОЄКТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Війна в Україні становить серйозну загрозу глобальному екологічному управлінню, зокрема щодо захисту навколишнього середовища та збереження біорізноманіття. За даними Міністерства охорони навколишнього середовища та природних ресурсів [1], приблизно 30 відсотків заповідних територій країни, що охоплюють 3 мільйони акрів, були розбомблені, забруднені, спалені або вражені військовими маневрами. Багато промислових підприємств пошкоджені або покинуті; зруйновані каналізаційні споруди виливають свій вміст у річки; пошкоджені трубопроводи заповнюють заболочені території нафтою; токсичний військовий брукт розкидається по всій землі. Розширення «зеленого» фінансування в Україні сприятиме вирішенню нагальних проблем, викликаних війною до додаткових популярних у всьому світі проблем, таких як погана система утилізації відходів, забруднення повітря автомобільним сміттям, зміни клімату тощо.

Розширення ринку зелених фінансів спрямоване на фінансове забезпечення економіки сталого розвитку, що передбачає вирішення комплексу екологічних ризиків, підвищення рівня енергоефективності економіки, покращення показників соціального розвитку, покращення якості існуючої системи управління на всіх рівнях.

Сучасний розвиток економіки України характеризується необхідністю вирішення проблем у сфері управління інноваційною діяльністю при формуванні та реалізації екологічних проєктів, які відіграють важливу роль у забезпеченні досягнення стратегічної мети переходу до сталого розвитку економіки країни.

Найважливіше завдання забезпечення сучасної економіки необхідними інвестиціями ресурсів у сфері екоінноваційної діяльності суб'єктів господарювання можна вирішити завдяки використанню економічних важелів і стимулів, їх злагодженій взаємодії, чіткій послідовності функціонування в системі ефективних інститутів інноваційної сфери, використанню нових засобів залучення іноземних інвестицій, які відіграють значну роль у співфінансуванні екологічних проєктів і програм в умовах кризи та дефіциту фінансових ресурсів.

Дослідження можуть бути зосереджені на питанні досвіду ЄС проєктного фінансування в екологічній сфері, наприклад, розгляді концептуальних засад, форм і методів фінансової підтримки інвестиційних екопроєктів в ЄС; аналіз принципів основного фінансування кліматичних заходів в ЄС; розробка рекомендацій щодо впровадження досвіду ЄС механізму фінансової підтримки екопроєктів в сучасних умовах в Україні.

Важливим фактором добробуту та якості життя населення є стан довкілля. Орієнтація виробництва лише на отримання максимального прибутку за рахунок нанесення шкоди навколишньому середовищу, як показує практика, обертається великими збитками не лише для виробництва, а й для суспільства в цілому. Такі збитки виникають через природні та техногенні катастрофи, погіршення навколишнього середовища та зміни клімату в цілому.

Формування зелених фінансів через фінансову систему виражається як сукупність економічних відносин між економічними об'єктами різного рівня: державою, приватними інвесторами та фінансовими агентами, які формують, регулюють і використовують фінансові інструменти для організації сталого розвитку економіки. , шляхом досягнення економічного, соціального та екологічного балансу. Основна ідея зелених фінансів – це абсолютна завершеність головної ідеї сталого розвитку. Сьогодні, згідно зі звітом ООН [2], таку політику започатковано вже 170 країнами світу, і поширення зелених фінансів у світі продовжує розвиватися. Перш за все, зелене фінансування дозволяє пом'якшити шкоду навколишньому середовищу, щонайбільше наслідки зміни клімату для економіки та населення країни.

Крім того, зелене фінансування відіграє важливу роль як цільове фінансування розвиває зелене зростання. Оскільки «зелене зростання» є новою моделлю економічного розвитку, яка поєднує екологічну та економічну сфери, її реалізація потребує допомоги фінансової системи, яка відповідатиме вимогам капітального фінансування сфер економіки, придатних для «озеленення». Зелене фінансування зазвичай називають об'єктом фінансування. Насамперед, йдеться про фінансування зелених технологій, забезпечення інвестицій для зелених підприємств, розвиток умов для функціонування натурального виробництва. Зелене фінансування має бути орієнтоване саме на результат.